# СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 79. | Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 4. квітня, 1924. | VOL. XXXII. | No. 79. | Jersey City, N. J., Friday, April 4, 1924. | THREE CENTS


## Міністер війни мав здержувати процеси проти обманців.

ВАШІНҐТОН, 2. квітня. — Капітан Скейф, бувший аґент федерального слідчого бюра, зізнав нині перед сенатовим комітетом, розслідуючим департамент судівництва, що Джан Вікс, секретар (міністер) війни, своїм упливом задержав процес проти підприємства Райта енд Мартин Еркрет Корпорейшен, котре обмануло уряд на міліони долярів при будові аеропланів підчас війни.

Як зізнавав свідок, Вікс наперед постарався о відложення слідства, хоча докази проти підприємства були дуже ясні, а відтак постарався, що точки контракту межи підприємством та урядом були змінені.

### СЛІДСТВО ПРОТИ КОНҐРЕСМЕНІВ ЗА ХАБАРНИЦТВО.

ВАШІНҐТОН, 2. квітня. — Спеціяльний комітет палати послів, що розслідує обжаловання двох конґресменів за хабарництво в бюрі ветеранів, заявив, що він веде своє слідство тайно, але вислід свого слідства оголосить публично.

Нині переслухано перед комітетом конґресмена Цілмана.

### ІМЕНОВАННЄ НАСЛІДНИКА ДОҐЕРТІ.

ВАШІНҐТОН, 2. квітня. — Наслідником Гарі Доґерті, котрий уступив зі становища генерального прокуратора (міністра судівництва) на домагання президента Куліджа та сенату через нафтові скандали, став Гарлен Фиск Стовн, нюйорський адвокат, професор права та ректор правничого факультету Колумбійського університету в Ню Йорку.

### МІНІСТЕР СКАРБУ ПРОТИ ВИСОКИХ ПОДАТКІВ НА СПАДКИ.

ВАШІНҐТОН, 2. квітня. — Секретар скарбу Мелон заявився нині перед фінансовим комітетом сенату, котрий радить тепер над податковим проєктом, та виступив усею силою проти проєкту накладання високих податків на високі спадкові маси.

Сей проєкт появився в палаті послів. Після нього федеральний уряд мавби стягати з великих спадків високі податки, які при великих сумах малиби сягати навіть до 40 процентів.

Міністер заявив, що такі високі спадкові податки є дуже некористні для економічного розвою краю. Він вказував на примір Анґлії та Росії, де подібні податки спричинили поважні шкоди для економічного розвою краю. Мелон так і назвав сей проєкт „економічним самовбийством".

### НАФТЯРІ Й ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ.

ВАШІНҐТОН, 2. квітня. — Дердж Ґвайт, голова демократичного національного (начального) комітету, зізнав нині перед сенатовим нафтовим комітетом, що нафтовий підприємець Доґені, вмішаний у нафтові скандали, зложив був при послідних виборах на виборчий фонд демократичної партії 9,900 долярів.

### КЛЕН У ПОЛІТИЦІ.

КАНЗАС СИТІ, Мезуре, 2. квітня. — В богато місцях у стейтах Мезурі й Канзасі вчерашні вибори велися довкола питання Ку-Клакс-Клена.

За кождим майже безпартийним тикетом стояв звичайно Клен, і йому вдалося віднести повну побіду в кількох містах. На загал, однак, міські вибори по сих двох стейтах виказали, що сила Клена слабне.

### АҐІТАЦІЯ ЗА ЛІҐОЮ.

НЮ ЙОРК, 2. квітня. — Нормен Дейвис, що був головою мемельської комісії заявив з нагоди свого повороту до Злучених Держав, що Ліґа Народів робить корисну роботу та що незадовго прийде час, що й Злучені Держави будуть мусіти до неї приступити.

### БОРОТЬБА ЗА ІМІҐРАЦІЙНИЙ ЗАКОН.

ВАШІНҐТОН, 2. квітня. — Сенат почав нині займатися іміґраційним проєктом. Довкола нього почалася зараз завзята боротьба. Демократ Гарисон зараз вніс поправку до проєкту, щоби основою іміґрації зробити не перепис з року 1910., але з 1890.; колиб ся поправка Гарисона перейшла, то іміґрація з полудневих та східних країв Европи булаби ще більше обкроєна.

### ПЕРЕДВИБОРЧІ ЗАХОДИ.

МИЛУОКІ, Висконсин, 2. квітня. — Провідники обох великих партій признають, що в сьому стейті росте серед републиканців популярність Ла Фолета, а серед демократів популярність нюйорського ґубернатора Ал Смита.

### ЮНІЯ НЕ ХОЧЕ КЛЕНСМЕНІВ.

ГЕЙЗЕЛТОН, Па., 2. квітня. — Уряд 7. округа майнерської юнії предложив членам юнії в сьому окрузі питання дальшого членства в юнії 32 робітників, що рівночасно є членами юнії та членами Ку-Клакс-Клена.

Уряд зробив се на основі одноголосного рішення на двох послідних конвенціях майнерської юнії. Члени юнії приказали обжалованим юністам станути на суд перед юніями. Суд відбудеться згідно з постановами статутів майнерської юнії.

### РЕВОЛЮЦІЯ В ГОНДУРАСІ.

ВАШІНҐТОН, 2. квітня. — Довкола та на вулицях міста Теґусіґальпи, столиці середньо-американської републики Гондураса, ведеться тепер кровава боротьба, сим разом межи військами повстанців та так званого фактичного уряду. Надії, що зі заняттєм столиці повстанцями революція скінчиться, показалися неоправданими, бо проти одної побідної партії повстанців повстала з оружем в руках друга повстанська партія.

### ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД ПРЕДКЛАДАЄ НОВІ ГОМСТЕДИ.

ВАШІНҐТОН 2, квітня. — Федеральний уряд відкрив для поселенців коло 92,500 акрів публичної землі в стейтах Аризоні, Каліфорнії, Айдаго, Неваді та Вайомингу.

Першенство до сих земель мають бувші вояки американської армії, коли зголосяться по землю протягом 91 дня.

По землю треба писати до департаменту внутрішних справ („тіріор департмент").

### СМЕРТЬ ЧЕРЕЗ НАПИТОК.

За кілька послідних днів погибло в місті Толіді, в стейті Огайо, 15 людий, затроєних через пиття денатурованого спирту. Кромі сього кількоро людий, небезпечно хорих, лежить по ріжних шпиталях.

### БУРІ НА СУШИ ЗДЕРЖУЮТЬ КОРАБЛІ.

Наслідком страшних сніжних заметілий поспізнялися поїзди, а через се трансатлянтійські кораблі мусіли ждати на своїх пасажирів по кілька й кільканайцять годин.

### ЛЄНІН У ШВАЙЦАРІЇ.

Інж. Шром в характеристиці Леніна в „Праґер Прессе" м. и. згадує кампанію Леніна проти II. Інтернаціоналу, яку розпочав він у Швайцарії в перших роках війни. Ленін стояв на становищі, що справжнім пролетарським закінченням імперіялістичної війни може бути тільки горожанська війна. Проти цього становища виступили швайцарський інтернаціоналіст Ґрім, а також Раковський і поборювали його на ціммервальській конференції. Ледебур сказав Ленінови просто в вічі що легко є проповідувати горожанську війну з закордону, і висловив сумнів, чи большевики будуть в силі перевести соціяльну революцію в Росії. Цікава відповідь Леніна Ледебурови: „Коли Маркс писав комуністичний маніфест, жив теж за границею і тільки заскорузлі буржуї йому те саме закидали. Я живу за границею, бо мене сюди робітники вислали. Одначе коли виб'є година, ми будемо на наших позиціях".

### ЖЕБРАЦЬКА ҐАЗЕТА.

В Парижі жебручі діди зложилися й видають свою ґазету.

### СПРАВА НОМІНАЦІЇ ГРЕЦЬКО-КАТОЛИЦЬКОГО ЕПИСКОПА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

З Вашінґтону повідомляють що вістка про іменование о. Василя Такача з Ужгороду греско-католицьким єпископом в Злучених Державах предчасна.

Репрезентація апостольської столиці про се нічого не знає і каже, що справа ще не вирішена.

### НАЙБІЛЬШЕ ЗНЕНАВИДЖЕНА НАЦІЯ.

В міжнародній політиці дуже важні настрої і опінія, себто загальна думка про якусь націю чи державу. Ваґу того бачили ми, як цілий світ кидався на Німеччину.

Помалу місце Німеччини займає в опінії —Франція. —„ Новий Державний Муж", орган лівого крила анґлійських лібералів (провідник їх Джан Сімон) пише про Поанкаре, головного мужа в Франції ось що:

„З богатьох прикмет, які повинен мати державний муж, Поанкаре має тільки силу волі. Але вона стає у нього глупою впертістю. Його кругозір обмежений, його політична бистрота менша ніж пересічна, його загальна освіта не більша ніж у Ллойд Джорджа. З тими прикметами він поки що нищив Німеччину і здобув Франції геґемонію в Европі, — але заразом знищив симпатії світа до Франції. Він навчив кожну німецьку дитину ненавидіти Францію смертельно й думати про пімсту. Кінець кінців таки прийде до того, що Німці поб'ють Францію. Весь анґльосаксонський світ вже бажає Німеччині тої побіди. А й невтральні держави не зронять ні слези, як Німці наб'ють Францію,

### РІЧНА ПРОДУКЦІЯ ЖИВОГО СРІБЛА У ЦІЛОМУ СВІТІ.

Виносила перед війною 4,200.000 кґ. З цього Европа витворювала чотири пятих, а найбільшу часть останка Каліфорнія й Мексик. Найбільша копальня живого срібла у світі є в Альмадені в еспанській провінції Нова Кастилія. Із цієї копальні добувають живе срібло вже 2.000 літ. На другому місці є копальня живого срібла Ідрія ( в Словенії), але тепер уже належить до Італії. На третьому місці стоїть копальня Абадія Сан Сальваторе в Тосканії. Руда, яку добувають у Альмадені дає чистого живого срібла 8 процент.

### НЕВДАЧА РОСІЙСЬКОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ ДО МОНГОЛІЇ.

Минулого року совєтська влада відіслала до Монголії наукову експедицію під проводом найславніщого російського знавця Далекого Сходу полковника Козлова. Експедиція мала розслідити старинне місто Гара-Готе, яке віднайдено на пустині Ґобі. Місто це походить іще з часів Джінґіс хана, а ціле засипане піском. Найважніще, що в місті цьому найдено велику бібліотеку, в якій є незнані досі твори старої монгольської літератури. Експедиція Козлова дійшла до Урби й там ждала майже пів року, щоби одержати візу від китайської влади. Тимчасом китайські власти не хотіли дати цієї візи, заявляючи, що ціллю експедиції не є наука, а большевицька пропаганда. І так експедиція мусіла тепер вернутися до Росії, не осягнувши цілі.

### АМЕРИКАНСЬКІ ДАЛЬМАТИНЦІ ЗА ПОБОРЮВАННЯ НЕГРАМОТНОСТИ.

Богаті американські горожане Дальматинці: Башко Бабуріца й Міґо Міґанович записали великі фонди для поборювання неграмотности в Дальмації. Держава має з цих фондів основувати всюди там у Дальматії школи для поборювання неграмотности, де досі таких шкіл нема.

### СКРИПКА КОТРА ГОВОРИТЬ?

„Іль Секольо" звідомляє з Берліна, що в Шарльотенбурзі в одному аристократичному домі давав концерт скрипак світової слави Йоган Конц. І йому вдалося фузією гармонійних голосів добути зі скрипки людський голос. Присутні заявляли, що виразно чули слова: „Ленін помер". Викликало це в музичних колах великий розголос. Конц обіцяв і на концерті в Берліні показати такийсамий експеримент.

### ЧИ І В СТАРИННИХ ЧАСАХ ЗНАЛИ ЛЮДЕ ЛІТАТИ У ВОЗДУСІ?

Знаємо, що за останніх 10—15 літ летництво розвинулося дуже гарно; та не знаємо чи в старовину люде знали цю штуку. Та як пишуть ґазети — найшов один еґиптольоґ папірус, у якому сказано, що жидівський король Соломон, Давидів син подарував королевій Сабі якусь машину, котрою можна було літати на три лікті високо понад филі Червоного моря. Бог зна яка це була машина.



## Німці видвигають кандидатуру в посли внука Бісмарка.

БЕРЛІН, 2. квітня. — Вчера виступив вперве на політичну арену князь Отто фон Бісмарк, внук „зелізного канцлера" Бісмарка, що обєднав Німеччину і створив німецьку імперію.

Він досі жив спокійно в Фрідріхсруге біля Гамбурга. Аж щойно вчера виступив на 3,000-ному передвиборчому вічу в Гамбургу яко кандидат на посла до парляменту.

Тепер він має 27 літ. Він є провідником „Бісмаркової Ліґи Молодіжи".

На вічу промовляв і заявив, що німецька монархістична молодіж підіпре при виборах монархістичних кандидатів, бо вона за відбудовою німецької монархії і за приверненням старого чорно-біло-червоного прапора.

Зібрання привитало його із запалом.

### ЛЮДЕНДОРФ КАНДИДУЄ В ПОСЛИ.

БЕРЛІН, 2. квітня. — Увільнений вчера в мінхенському процесі ґенерал Людендорф кандидує в посли до федерального парляменту з рамени націоналістичної анти-семітської партії.

### ПО УВІЛЬНЕННЮ ЛЮДЕНДОРФА.

ПАРИЖ, 2. квітня. — Тутешній півурядовий дневник Там пише, що німецький суд увільнив ґенерала Людендорфа в процесі за державну зраду тому, бо боявся примінити закон до чоловіка, котрий підписував звідомлення про побіди німецької армії вчасі світової війни.

Така замітка не мила Німцям, каже ґазета, але ми волимо правду ніж повісти.

### В РУРЩИНІ.

ПАРИЖ, 2. квітня. — Німецькі промисловці в Рурщині не хотять відновити умов з французьким комітетом інжинірів. Умови кінчаться 15-ого с. м. Французи кажуть, що се за почином німецького правительства.

Французьке правительство вислало туди міністра прилюдних робіт Ле Трокера, щоб загрозив німецьким просмисловцям, що, коли не схотять добровільно підписати контракту, то Франція змусить їх до того військовою силою.

### АВСТРАЛІЯ БУДУЄ ВОЄННІ КОРАБЛІ.

ЛОНДОН, 2. квітня. — Австралія постановила вибудувати два крузляки.

### ЧІЧЕРІН ПРО ЗОРУЖЕННЯ І ВІЙНУ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 2. квітня. — Російський комісар закордонних справ Григорій Чічерін відповів на запит Ліґи Народів у справі зорушення і війни, що справу обмеження зоружень слід відділити від питання про основання міжнародньої установи, що старалась би запобігти війнам.

Він радить скликати міжнародню конференцію для устаслення сили сухопутних армій, а також воздушних зоружень і морських воєнних фльот поодиноких держав, відповідно до їх території, населення, доходів і місцевих вимог.

### НІМЦІ ЗБУРИЛИ КЕЛЬНСЬКУ ТВЕРДИНЮ.

КЕЛЬН, Німеччина, 2. квітня. — Тутешню стару німецьку твердиню розібрано згідно з постановою версайського мирового договору. Матеріял з неї вивезено. На вільних площах відбуваються спортові забави.

### ЗІНОВЕВ ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД АНҐЛІЇ $1,000,000,000 „ВІДШКОДОВАННЯ".

МОСКВА, 2. квітня. — На домагання большевицького представника в Лондоні, Крїста Раковського, центральний комітет Р. К. П. (російської комуністичної партії) обговорив звідомлення свого „політбюра" (політичного бюра) про справу анґлійсько-російських переговорів і приняв його в цілости.

Голова „комінтерну" (комуністичного інтернаціоналу) Зіновев заявив, що совєтська Росія відкине домагання Великої Британії о сплату довгів і відсотків від них, якщо вона відкине російське домагання о заплату „воєнного відшкодовання" за шкоди, спричинені наїздом британських військ на територію Росії, а яке обчислено на $1,000,000,000, себто більше від суми, якої домагається Анґлія.

Він додав, що совєтська Росія не заплатить теж приватним британським горожанам суми $300,000,000 за забрану їм приватну власність в Росії.

### СЕРБИ ВОЮЮТЬ ПРОТИ ЧОРНОГОРЦІВ.

БІЛГОРОД, столиця Сербії, 2. квітня. — Сербська влада воює військовою силою проти Чорногорців, котрі не хотять приняти постанов версайського „мирового" договору, яким їх влучено насилу до Сербії (Юґославії), але обстоюють свою самостійність.

Недавно був молодий чорногорський учений і фільософ Йово Распопович, котрий у часі війни був професором університету у Відні, зорганізував великий відділ чорногорських повстанців, який напав на відділ сербського війська, котре везло 3,000,000 динарів до Цетина (бувшої столиці Чорногори), вибив його до ноги і заграбив майно та розділив між повстанців.

З пімсти за се сербське правительство наложило нагороду в сумі 100,000 динарів за його голову.

Недавно прийшло до стрічі і кровавої розправи між повстанцями Распоповича і сербським військом, в якій згинуло 300 осіб по обох сторонах, а між ними і Распопович.

### КИТАЙСЬКИЙ ЛІДЕР ВШАНОВУЄ ПАМЯТЬ ЛЄНІНА.

ГОНҐКОНҐ, Китай, 2. квітня. — Провідник китайської партії Куомінтанґ, др. Сун-Ят-Сен, був на прилюдному зборисько в память Леніна. Він поклонився перед портретом Леніна, біля якого була напись: „Приятель держави, вчитель народу".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy | | ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи. | |
|---|---|---|---|
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates. | | В Джерзи Сити і заграницею. | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

# НАСЛІДКИ БОЛЬШЕВИЗМУ НА ШКОЛУ.

Дня 2. марта сього року почався в Харкові так званий всеукраїнський зїзд представників народної освіти. Перший день зїзду був посвячений звітам докладчиків з ріжних закутин краю, і сі власне звіти й роскривають найбільше характеристичні факти про те, як большевизм відбивається на поширення освіти на Вкраїні.

З самих большевицьких газет показуються такі факти: По Україні большевицькі партійники позасновували так звані хати-читальні для ширення буцімто освіти серед позашкільного населення. На ділі робота в таких читальнях вестися не може, бо в читальнях недостача літератури. До того, де така література й є, то там ніхто не хоче братися до ведення читалень. Видно, партійним товаришам не інтересно вести освітну роботу, а селяни на вудку большевицьких читалень не клюють.

Зі школами для дітий справа мається не краще. Наперед, дається відчувати страшний брак учителів. Після обрахунків, предложених на зїзді, пересічно остало всего не більше як одна третина давних учителів. Ніхто на зїзді сього не говорив, чи се так, але всі певно знали, що вчителів мало тому, бо більшість українських учительських сил розстріляно за українство.

Зрештою й ті вчителі, що залишилися, не мають золотого життя. Кажуть, що головна біда вчителів — недостаток поживи та топлива.

Не дивниця, що вчителі тікають від сеї роботи та йдуть на посади врядовців, по стільки їх там яко непартійних пускають.

Загальний висліді таких фактів такий, що стан шкільництва в одній губернії за другою називається критичний. Неграмотність просто страшна, бо сягає подекуди навіть 85 процентів населення. Завдяки комуністичній політиці українська освіта станула над пропастю, від якої большевицька влада її вратувати не може, а від котрої вратувати народ другим вона не дає.

# ПОЛЬЩА БОЇТЬСЯ ПРИЗНАТИСЬ, ЩО ВОНА ХОРА ДИТИНА.

Інтерпеляція послів Станислава Ланцуцкого і Степана Круліковского до міністра закордонних справ і міністра справедливости в справі конфіскати в „Трибун-і Роботніч-ій" частини цитату зі статті англійського премієра Р. Мекданелда.

У львівській „Трибун-і Роботніч-ій" з дня 27. лютого с. р. „Інтернаціональний балаган соціял-шовіністів" прокуратор принорових цензорський олівець до начальника нинішнього уряду Великої Британії. А саме сконфіскував частину цитату зі статті Р. Мекданелда п. з. „Експанзія Польщі", видрукованої дня 6. січня с. р. в „Дейлі Гералд", органі Партії Праці, який є офіціяльним органом британського уряду.

Сконфіскований уступ цитату звучить ось так:

„Під впливом тих мотивів економічної натури, а також під впливом певної „ДИТИННОЇ ХОРОБИ" націоналізму, ПОЛЬЩА ПОГЛОТИЛА ТЕРИТОРІЇ, ДО ЯКИХ НЕМАЛА ПРАВА.

„Тепер терпить вона на нестравність і викиди нечистої совісти. Свідома того, що її СХІДНІ ГРАНИЦІ АНІ МОРАЛЬНО АНІ МІЛІТАРНО НЕ ДАДУТЬСЯ ОБОРОНИТИ, шукає помочі на Заході. Коли її Франція заводить, звертається до Англії."

Для повноти картини мусимо додати, що сконфісковані слова премієра Мекданелда навела „Трибуна Роботніча" дослівно за „Мислом Народовом" (ч. 6 з дня 9. лютого с. р.), яку за те не сконфісковано.

Супроти повисшого запитуємо міністра справедливости, чи вважає слушним, що підрядні органи лідчиненого йому міністерства, в робітничій часописі конфіскують те, що вільно друкувати буржуазному органови?

Одночасно запитуємо міністра закордонних справ, чи вважає доцільним, що в хвилі, коли кабінет Р. Мекданелда стягає на себе увагу цілого світа; коли в кругах польських політиків і польської преси ведеться жива дискусія, чи закордонна політика польської републики має дальше орієнтуватись на Францію, чи радше звернутись до Англії, чи є — повторюємо — доцільною річю, аби львівська прокуратура при допомозі своїх цензорських управнень не дозволяла горожанам републики познайомитися з такою важною квестією як погляди державного мужа, що сьогодня кермує політикою Великої Британії, на польські справи взагалі, а спеціяльно на її східні границі?

Варшава, 7. березня, 1924.

# „ВІДБУДОВА" В ПОЛЬЩІ.

У польському соймі в комісії для відбудови посол Узембло заявив, що зі знищених на війні 1,672,000 домів, відбудувалось лише 52%. Він винуватив за сей невідрадний стан польське правительство.

Найгірше виходять на сій „відбудові" українські землі, які опинились під Польщею. Українські села найбільше знищені війною і реквізиціями. Там ще ЦІЛІ СЕЛА ПОМІЩУЮТЬСЯ В ЗЕМЛЯНКАХ — воєнних окопах, бо на відбудову не дістають ні марки. Ще друть із них податки.

# ДІЛА ГОВОРЯТЬ.

Найбільший противник ОБЄДНАННЯ (а чому такі мають бути?), як прочитає його діловий звіт про приходи і розходи, мусить вдаритись у груди і сказати, що виступаючи против Обєднання, він провинився.

Бо чи може бути тепер більше ідейна і більше конечна інституція над Обєднанне? Чи можна красше задоволити найбільші національні потреби в старому краю при тих фондах, які дістає Обєднанне, аніж воно задоволює? І чи можна ще більше ощадно, совісно і справедливо вести діла як веде Обєднанне?

Його діяльність без закиду. Натомісць треба висловити йому щире признание, що серед таких трудних невзгодин як тепер, воно всетаки вспіває довершити так богато доброго діла.

Але признание се мало. Бо Обєднанне не воює словами і йому не слів треба, а діл. Не признання воно потребує (хоч і се йому слушно належиться), але гроший, аби могло як слід сповняти свою місію для старого краю. Жертв треба на ті цілі, на які воно збирає і що місія посилає, і треба **народнього податку**, який ми всі добровільно на себе наложили, а якого не платимо. Лиш тоді Обєднанне зможе **побільшити свою поміч** старому краеви і **розвинути діяльність.**

Отому вороги і противники Обєднання повинні вдаритись у груди; змінитись; і перемінитись у приятелів Обєднання, та не тільки на словах, але й на ділі. І підпирати його матеріяльно. Складати жертви і платити народній податок. І так дати змогу центральній організації Українців в Америці побільшити поміч старому краеви і розвинути оборонну діяльність.

# „РАДЯНСЬКА УКРАЇНА".

Всі Українці є за тим, аби була радянська Україна, себто, щоб її державний устрій опирався на **народніх виборних радах,** на радах громад, повітів, земель (губерній) і центральній раді, або парляменті. Се засада народоправства, але вона мусить бути переведена справедливо до найменьших подробиць, аби український нарід його приняв яко свій. Значить, вибори радянського представництва мусять бути загальні. Або іншими словами — міліони селянства, яке творить величезну більшість народу України, мусять рішати при сих виборах.

Ті міліони мають рішати не тільки про вибір сільських рад але й повітових і губерніських та парляментарних. Парлямент і правительство має вийти з волі селянства і заступати його інтереси, а через селянство інтереси усеї України.

Але як Москалі і змосковщені Жиди комуністи при помочі „червоного війська" силою захопили Україну і держать її під багнетом та машиновим крісом для визиску і годовання ненаситної Московщини і таку **московську окупацийну владу** називають „радянською Україною" — то се тільки глузовання з України і з українського народа.

Тому ніхто із свідомих Українців не буде кричати: Най живе большевицька радянська Україна!

Українці можуть кликати лише: Нехай живе **проти-большевицька** радянська Україна! Геть з московсько- большевицькою окупацією на Україні!

# ДОПИСІ

### ЙОРКВИЛ, О.

**Поклик.**

Родимці! Як вам відомо війна знищила Галичину, а перемиська околиця зістала зрівнана з землею. Ціле наше село Новосільці, зістало спалене так, що не остало ні одного будинку. Читальня „Просвіти" згоріла також. Тепер вона міститься в домі одного господаря, але це невигідно і наші односільчани забралися збудувати читальняну хату. З нашого рідного села прийшли листи з просьбою о поміч. Тут у нас, в Йорквил Василь Кабан, Антін Собусь і Семен Кабан занялися збіркою і зібрали $54.50. Хто хотівби зложити жертву на сю ціль, най пішле або прямо до читальні „Просвіти" в Новосільцях, або на адресу: William Kaban, Box 67, Yorkville, O.

Досі зложили жертви слідуючі: Василь Кабан, Семен Кабан, Стефан Кабан, Іван Яцейко, Іван Місько, Йосиф Медвідь і Василь Яцейко по 5.00; Семен Місько 2.00; Василь Ільчук, Василь Солонічний, Іван Костел, Дмитро Станько, Ник. Зарічний, Андрей Букса, Теод. Фільц, Гнат Українець, Йосиф Янович, Андрей Юган, Йосиф Рейман, Гринько Бернарт, Іван Кметко і Д. Снігар по 1.00; Ф. Марковський, А. Волошин, Е. Хімка, Н. Марчук і А. Сирола по 50 цнт.; Ілай Будимлий і С. Яремцьо по 25 ц. Разом $54.50.

**Василь Кабан.**

### БЛЕК РАК, БОФАЛО, Н. Й.

**На допомогу Стрільцям.**

Тов. Український Сокіл, від. 304 У. Н. Союза, устроїло великий український баль в честь українських героїв, котрі клали свої буйні голови на полі битви за освободження нашої дорогої вітчини. Честь, слава і дяка всім українським родинам, котрі взяли участь в цім бали на поміч геройському війску. Памятаймо і на будуче, коли учуємо клич о поратунок, не відказуймося ніколи від народної цілі, попрім її кождий раз так як слідує. Не будьмо самолюбами, але ідім за приміром нашого славного батька Тараса, котрий пригадує нам найбільшу заповідь Христа: „Аще кто речеть яко любить Бога а ближного свого ненавидить лож єст". Находиться і межи нами людина поважна й інтеліґентна, а вона копає яму під ногами тих, котрі своєю героїчною кровю зросили майже цілу Україну, кажучи перед всіма що українська армія була бандитська. Чиж це може бути правда? Чиж це не є великий жаль тому, хто в ній служив і гірко бідував, що нераз приходило кождому з нас і без одіжи ходити, голодному бути, а деякі і до нині сидять ще в таборах полонених. Я яко член бувшої української галицької армії стаю в обороні своїх давних товаришів збруї і остерігаю цего добродія, щоб він не важився обкидати болотом тих, що наражали своє життя у бою.

В імени своїх колишних товаришів збруї славної галицької армії щиро сердечно дякую передовсім славному товариству „Сокіл" й його старшині, що вони не жалували дорогого часу, щоби лише принести поміч своїм жовнірам, що по тільки трудах опинились на скитальщиі без забезпечення. Гроші яко часть з балю на фонд Укр. Скит. зістали вислані через First Trust Co., Tonawanda, N. Y. на адресу нашого заступництва в Чехо-Словаччині: Орест Онуляк, поручник, Josefov n.|Met. C. S. R., Europa.

**Д. Грицай,**
секр. 275 і 304 від. У. Н. С.

### БОСТОН, МАСС.

**Податок на борбу.**

Як по інших місцевосятх Америки, так і в Бостоні дя 15. мая 1923 року завязався „нбоевий комітет", до котрого увійшли урядники: о. Йосиф Пелехович надзиратель комітету, Микола Давискіба, предс., Гр. Музика, кас., Ілія Чопик і Сава Антонюк писарі. Не від річи буде згадати, що при заложенню комітету ціла галя піднесла руки до присяги, що видержать в податку бодай через оден рік та що визискають кожду нагоду в боротьбі проти Ляха. Не є заміром моїм, щоби громаду бостонську хвалити, але щоби дати справоздання, чи справді всі додержали того святого народного обовязку.

Слідуючі особи зложили народний податок по день 1. січня 1924 року: Кузь Дмитро 12.00; Григорій Музика 12.00; Стефан Чопик 8.00; Коцур Зофія 8.00; Сава Антонюк, Бігеза Іван, Чопик Ілія, Чічко Іван, Давискіба Николай, Дяків Марія, Гуцуляк Михаїл по 6.00; Бедзінський Пилип, Бортник Анастазія, Боднар Петро, Бербелицький Йосиф, Бойко Стефна, Чопик Юстина, Довганьчук Николай, Дацко Олекса, Івашків Антін, Ярошевський Пилип, Камінський Михаїл, Кудрик Олекса, Кучер Семен, Музика Олена, Марущак Текля, Попович Олена, Пащак Дмитро, о. Йосиф Пелехович, Штогрин Стефан, Сілінський Данило, Теличин Ілія, Волошин Марія, Войтків Олекса, Хархут Федір, Зварич Григорій, Зварич Марія, Заяць Вас. по 4.00; Козулькевич Михаїл, Козулькевич Анна по 3.50; Козовик Николай 3.00; Дорош Іван, Гриценко Лука, Майданий Іван і Ставничий Ілія по 2.50; Яріш Стефан, Ляшкевич Катерина, Мокровський Самуїл, Шафранський Микита, Сілінський Ілія, Волощук Ілія, Жданюк Катерина по 2.00; Панькевич Олекса, Смольчук Кирило по 1.50; Яворівський Олекса 1.25; Данилюк Василь, Дутчак Іван, Ференц Розалія, Гарматюк Антін, Юськів Дмитро, Юрасик Анна, Крикливець Григорий, Петрейко Григорий, Панас Йосиф, Сливка Йосиф по 1.00; Дутчак Лев, Пантелюх Василь, Саламінь Іван по 50 цнт.; Петро Пізюра 25 цнт.

Разом зібрано податку включно по день 1. січня 1924 року 240 долярів. З протесту проти Галєра остало 25 дол. Розходу в протязі того часу зроблено 5 дол. на членські посвідки. Остає в касі 260 долярів. Сі гроші є влоежні до банку „Ексчендж Трост Ко." на імя 3 людий. На зборах дня 9. марта, котрі відбулись в парохіяльній гали при 36 Арлінґтон ул., члени дали припоручення комітетови переписатись з краєвими івдпоручниками і вислати часть грошей на визше призначену ціль. Податок у нас і на р. 1924 заповівся досить добре, однак в імени наших поневолених братів кличемо до Вас, браття в Бостоні, котрі не складалисьте податку в році 1923, і до тих котрі з якихнебудь причин занедбали сю так важну справу: впишіться до Комітету Оборони Рідного Краю. Нагода до сего є кождої неділі. Чейже кождого стати зложити не цілого цента що дня на оборону рідного краю. А памятайте, що кождий Ваш цент зложений на сю ціль буде кулькою Ляхови тиранови, який в звірський спосіб катує наших братів та сестер в старім краю. Є на жаль між нами кількох що вписались до народного податку та в протязі цілого року не вплатили ані цента. Їх імен коімтет не оголошує а кличе до них: Чи довго еще в мовчанню дивитись будете на мордовання братів та сестер ваших Чи не бажаєте Ви пімсти над Ляхом, хотьби за ваших односільчан, котрих масами арештують щоденно? Чи не потрясе вами навіть та жорстокість Ляха над бл. п. Ольгою Басарабовою? Чим відімстимося ми за ті всі знущання Ляха-ката над нашим бідним, безборонним, поневоленим народом? Нічим, хиба тим маленьким податком, котрий призначений на боївку проти ляцької тиранії. Тож до податку члени парохії і ти Запорожська Січе, і ти відділе У. Н. Союза та „Провидіння", і ти українська молодіже, що згуртувалася в осібне товариство. І ви всі, котрі не стоїте в висше згаданих товариствах, усіх вас до податку кличе пімста за кривди над рідними нашими. Читайте сей поклик та другим передавайте! Податок складайте та других до сего намовляйте. Памятай і ти брате і ти сестро, що на тобі міліонів стан стоїть. До податку за Вільну Независиму Державу без Ляха і большевика.

ЗА УРЯД:
**І. Чопик, С. Антонюк,** секр.

### ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Поминальне Богослужене за жертви ляцького насилля на українських землхях відбудеться в укр. катол. церкві св. Володимира в неділю, 6-го квітня с. р. при Службі Божій.

По Богослуженню відбудеться в шкільній галі Протестаційне Віче. На Панахиду, як і на Віче запрошуємо всі Сестрицтва, Брацтва, Товариства та Громадян.

В отцій важній хвилі для українського народу ніхто нехай не відмовиться від участи.

**Укр. Горожанська Громада.**



# КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ.

**(За місяць март, 1924).**

### I. ПРИХІД:

| | | |
|---|---|---|
| 1) З перенесення з попереднього місяця | | $851.34 |
| 2) Прихід в марті 1924: | | |
| а) Народний податок | 362.78 | |
| б) Рідна Школа | 352.53 | |
| в) Ріжні | 801.45 | 1,516.76 |
| Разом | | $2,368.10 |

### II. РОЗХІД:

| | | |
|---|---|---|
| а) Висилка до краю: | | |
| 1) Рідна Школа | $250.00 | |
| 2) Політичні вязні | 225.00 | |
| 3) Вільний Університет у Львові | 150.00 | |
| 4) Емігрантам на Кубі | 150.00 | |
| 5) Ремісничa бурса у Львові | 100.00 | |
| 6) Сироти | 100.00 | |
| 7) Інваліди | 100.00 | |
| 6) Голодуючій еміграції | 100.00 | |
| 9) Стрільцям в Чехо-Словаччині | 50.00 | |
| 10) Студентам | 50.00 | |
| 11) Зах. Укр. Тов. Ліги Націй | 50.00 | |
| 12) Укр. Національний Музей | 50.00 | |
| 13) Укр. Скиталець | 30.00 | |
| 14) Дітворі в таборах інтерн. в Польщі | 25.00 | |
| 15) Вдові по Івані Франкови | 25.00 | |
| 16) Писменникам | 20.00 | |
| 17) Пересилка (від 1—16) | 19.75 | $1,494.75 |
| б) Телефон | | 8.20 |
| в) Рент за офіс | | 25.00 |
| г) Платня канц. сили | | 150.00 |
| д) Шафка до офісу | | 12.00 |
| е) Дворазова поїздка предсідателя (лютий і март) | | 19.00 |
| і) Дорога до Ню Йорку | | 6.48 |
| к) Стемпси | | 5.00 |
| Разом | | $1,720.93 |

### III. ЗІСТАВЛЕННЄ:

| | |
|---|---|
| Прихід в марті | $2,368.10 |
| Розхід | 1,720.93 |
| Остає в касі з днем 31. марта с. р. | $647.17 |

**Обєднанне Українських Організацій в Америці.**

## ВЕЛИКІ УКРАЇНСЬКІ СЛОВАРІ

Вислідом довголітньої праці був словар Бориса Грінченка і словар М. Уманця і Спілки.

Словар Грінченка — се **словар української мови,** в якому зібраний скарб нашої мови (до 70,000 слів), а словар Уманця — се **російсько-український словар.**

Перший мав 5 томів, другий 2 томи великої вісімки.

Оба ті словарі мали велику вартість для нації і для кождого Українця, бо були добрі і дійсно дуже цінні для науки, а спеціяльно для самообразовання усім Українцям, котрі хотіли придбати собі більше слів і зворотів з української скарбниці та позбутись чужих (російських і польських) слів, яких набрались, не знаючи добре чистої української мови.

Задля тої цінности ті словарі скоро розійшлись і в книгарській продажі їх не стало. Як хто хотів купити, то мусів оголошувати в ґазетах і купувати у приватного чоловіка по значно дорозшій ціні.

Недостача сих словарів була великою шкодою для Українців, бо вони не могли користати з тих праць, що стануть на віки. Бо і сини найбільше розвинутих націй учаться щодини рідної мови з добрих словарів, а що-ж доперва сини нації, котра щойно вибивається з кайдан Польщі і Росії і хоче теж позбутись пут польщини і російщини, нанесеної панованнєм мови польської і російської! Для сього конечні словарі Грінченка й Уманця й конечна праця, читаннє тих словарів.

У сій біді зарадило звісне вже широкій українській громаді українське видавництво в Берліні — **Українське Слово.** Воно видало оба ті словарі на гарному папері, в сильній полотняній оправі і в меньшому **підручному форматі:** Словар Грінченка в двох томах, 2,180 сторін, і словар Уманця в 1 томі, 1,040 сторін. Перший коштує 6 долярів, другий 3 доляри. І тепер вже кождий Українець може його купити, держати в хаті чи в офісі, і вживати далеко лекше і справнійше аніж передше, у давньому виданню.

Се книжки, які ніколи не стратять вартости і будуть дійсним матеріяльним і моральним скарбом власника.

Вони вже є в Америці і можна їх дістати в книгарні Свободи.



## ПИТАННЯ БОЛЬШЕВИЦЬКИМ „КОНГРЕСОВЦЯМ"

—o—

**14 ПОЙНТІВ.**

1.—Чому московські большевики напали на Україну війском, хотяй голосили, що є за самоозначеннєм народів?

2.—Чому занявши Україну, укладали тисячі „упорствующих" селян в ряди і вибивали їх гарматами та машиновими крісами, хотяй голосили, що селяни і робітники мають право свобідно рішати про долю свого краю?

3.—Чому московські большевики віддали в Ризі дня 18-ого березня, 1921, шляхотській Польщі 8,000,000 чорноробучого українського народу в неволю?

4.—Чому тому два роки був голод в Московщині, а померло 10,000,000 народу на Україні, де хліба було доволі?

5.—Чому московські большевики зруйнували хліборобський промисл по селах України, а фабричний по містах України?

6.—Чому знищили зелізниці, гостинці, мости, будівлі, а тепер лише направляють останки?

7.—Чому знищили кооперацію, а завели НЕП для спекулянтів?

8.—Чому знищили гроші, а тепер наново зачинають їх творити?

9.—Чому знищили шкільництво?

10.—Чому знищили видавничий промисл?

11.—Чому взяли Шевченка і Франка під цензуру?

12.—Чому покраяну Україну ще далі крають?

13.—Чому московські большевики не вступляться з України?

14.—Чи ждуть, аж український нарід їх силою викине, так як вони силою на Україну прилізли?



## МОВА БЕЗ СЛІВ

—o—

Французький учений і лікар Верно від минулого року займається окремим родом мови мешканців острова Ґомери з Канарійської ґрупи. Ці люде на доволі далеку віддаль порозуміваються свистом. Послугуються такою „мовою" вже від непамятних часів. Цікаво, що Ґомерійці свистаннєм знають одні одним звідомляти слова, котрі для них инакше були би незрозумілі зовсім. Вони встромлюють при цьому в уста по одному пальцеві кожньої руки, положення пальця змінюють відповідно до цього, яке слово „висвистують". Так добувають цілу скалю найріжніщих свистових голосів. Верно подає на це і приміри. На мандрівці по острові Верно попросив свого поводатора, щощоби не напастували його (цебто Верно) по дорозі. Вони іменно приводили до нього всіх хорих, бо Верно, як уже згадано, був лікарем. Поводатор тимчасом свистом повідомив своїх земляків, що з Парижа прибув славний лікар. Ґомерійці вийшли напроти лікаря й почали його випитувати про Париж, хоч вперве почули від поводатора про це місто. Деякі музики старалися скомбінувати при помочи музики цю дивну мову, але досі не могли найти суть цієї мови ні при помочі нот, ні інтонації й ритму. Цей пастирський нарід визначається якоюсь такою питомою прикметою, яку не так легко відкрити котромунебудь чужинцеви.



Андрій Ґурґула.

## РОГАТИН

(Замітки).

—o—

Родина Рогатинських числилася мабуть до найзнатніших українських родів; бодай чи не була то вітка давного княжого роду. На це наводить нас згадка про Федора Рогатинського під 1387. роком. В тому році Ядвіґа, вибрана королевою польскою, користаючи з сучасної анархії в Угорщині, рушила на чолі польського війска на здобуття Галицько-Львівської країни, яка була в займанщині Угрів. Львів, Перемишль, Теребовля, Сянік, Ярослав піддалися без проливу крови. Один лишень Галич не піддався. Поляки не змогли здобути сильної галицької твердині. Не стало сили до того. Звернулися о підмогу до литовського князя Витовта, який під той час був у Луцьку. Витовт злучив своє війско з війском инших князів і свояків: Юрія Белзького, Василя Півського, Федора Любартовича Володимирського, Юрія Слуцького, Семена Степанського й Федора Рогатинського й підступив під Галич і присилував воєводу Бенедикта піддатися.*)

Чи Богдан Рогатинський, останній того роду власник Рогатина, що задля ідеї самостійности Українських Земель посвятив долю свою й своєї родини, — був найблищим наслідником цего Федора Рогатинського, чи инша того роду вітка? На це годі мені відповісти. Завважати однак годиться, що в подіях дальших віків не доводиться зустрічатися з родом Рогатинських.**) Видно, — зрив Богдана проти тих, що занапастили волю його вітчини, мав фатальні наслідки на долю того роду.

Богдан Рогатинський — це справді незвичайна постать, вдячна тема для белетриста чи драматурґа.

Якаж доля судилася йому по невдачних змаганнях та по втраті свого майна? — не знати. Про таких, як Богдан, видідичених, в підданство взятих вільних людей, — а таких було тоді дуже богато завдяки тодішним політичним і суспільним в Галицькій Україні відносинам, — ось-що писав др. І. Шараневич: „Давні власники, втративши своє майно, пригнетені бідністю та крайною нуждою, доведені до розпуки над своєю долею, покидали свої загороди й спішили в далекі степи — над Дніпро, лучилися з Татарами і наводили їх пустошити свої втрачені посілости. Якеж тут поле розкрилося для людських пристрастей. Сі спустошення нападів татарських не були наче ті бурі й тучі, що зверха зливають землю, як се бувало з нападами Татар в инших дальших краях, але вони, наче ті безнастанні осінні дощі, всякали дуже глибоко в земські й суспільні відносини. Такі обставини були вправді переважно за часів Володислава Ягайловича, одначеж те саме діється й за Казиміра IV., скоро вже увійшло на цю збочисту та ховзку дорогу. Саме тоді орда Заволжанська, побита ордою татарською, гляділа собі з недобитками пристановища в безмежних степах наддніпрянських або ставистому побережу і Дніпрових островах, і там зустрічається з українськими висиленцями. З мішанини всяких елементів, безталанних, розбитих, всякого стану й походження, стали творитися відділи Козаків, що під тою назвою вперше в 1469. р. за Казиміра Ягайловича пустошать Галицьку Землю".

Невжеж між ними був Богдан Рогатинський?

До історії Рогатина цікаво булоб знати, де стояв замок власників Рогатина, замок Богдана Рогатинського, в якім він мріяв про ліпшу долю своєї безталанної вітчини, яку вже тоді заливала грізна хвиля кольонізації, де „пшибивалі Поляци яко вельци донатарюше розлеґлих влосьці і яко шляхта убоґа" — де „ляда пахолек з Мазовша люб Велькопольскі дослуґівал сен кавалка земі люб куповал ґо за бнзцен і осядал кв ктвим ґрунце".

Др. Чоловський в своїй моноґрафії „Замкі і замечкі на Русі галіцкей" згадує, що в Рогатині був замок, але по йому й сліду не стало. Так, сліду по йому не має, але можна напевно означити місце, де він стояв.

— По запискам в „хроніці лат. костела", цей рогатинський костел мав побудувати Отга де Ходеч, хоча імовірнійше, що будову розпочато за воєводи Станіслава де Ходеч, батька Отганового, про якого є згадка, що щедро фундував костели на Галицькій Україні в своїх розлогих маєтностях і наданих йому тенутах. А звісно, що костели будовано в укріплених місцевостях, до яких належав Рогатин — біля замку, а навіть в замковім районі. Отже в околиці лат. костела мусів стояти рогатинський замок про який згадує др. Чоловський. А цей здогад потверджує ця обставина, бо теперішну палатку гр. Красінських, що з парком стоїть біля костела, звуть рогатинські мешканці „замком". На це вказують також відкопані фундаменти, сліди великих старосвітських будівель в околиці палтки й костела. В район замку входила також нинішна „маєрівка", що лежить над потоком Бабинка — а відділена від палатки гостинцем. Годиться тут зазначити, що цей гостинець, який перерізує Рогатин в полудневім напрямі і так безжально здефіґурував місто, є найновійшої доби; побудований вже за австрійських часів в 1828. р. В давнім Рогатині його не було, а дорога, яка веде з ринку біля яток на передмістя „Вулиці", була в старім Рогатині головним полудневим шляхом, що вів поза укріплення міста. Не було також дороги, що йде біля костела з ринку на Бабинці. Північним шляхом в напрямі Підгородя була вулиця, що веде біля дому д-ра Бабюка й „Народного Дому", що мають будувати так що частина міста поміж костелом і тою північною вулицею становила нерозривний комплекс і входила мабуть в район замку.

В тім замку мешкав напевно Отга де Ходеч, який — як звісно — держав Рогатин по своему батькові на підставі застави. Пізнійше мешкали тут старости-тенутарії рогатинські або їхні державці. Бо треба тямити, що пани маґнати, яким королі польські надавали староства, рідко коли мешкали в наданих їм староствах, а підналмали доходи державцям за оплатою, не платячи звичайно нічого до королівського скарбу.

Не від речі буде тут запримітити, що в першій четвертині сімнацятого століття в тім рогатинськім замку найшла захист Могилянка Катерина княжна Корецька, одна з чотирьох нещасних дочок волосько-молдавського господаря Симеона, а сестра київського митрополита Петра Могили. Тут дожидала вона надармо свого чоловіка, Самуїла князя Корецького, який по невдачній виправі 1616. р. на Волощину враз з другими Симеоновими зятями, польськими маґнатами, в ціли привернення на волоський престол синів Симеона двигав окови в Едикулі (чорній вежі) й там згинув трагічною смертю. В тих мурах рогатинського замку слідкувала вона за перебігом процесу, який вела родина Могилів — а ведено той процес по тодішному в Польщі звичаю „правем і левем" з нечуваним завзятям — з маґнатською родиною Сінінських за ті славні мітичні „скарби могилянські", віддані Сініським в переховок в часі заверухи за престол Молдавсько-Волоський. Траґі-комічний був вислід того процесу — та це не входить в обсяг цих заміток.

(„Рогатинець".)

*) М. Смирнов: Доля Галицької Руси до случення її з Польщею.

**) Юрко Рогатинець, той богатий львівський міщанин, що з кінцем 16-го і з початком 17-го століття так визначну відограв ролю в розвитку львівського ставропігійського братства, бодай чи не був нащадком Богдана Рогатинського?

## МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Укр. Тов. Згода, від. 294, повідомляє своїх членів, що чвертьрічний мітинґ відбудеться о 3. годині пополудни в неділю, 6. цвітня в гали церковній при ул. Ірвінґ. На порядку нарад будуть важні справи до полагодження. Контрольна комісія здасть справозданне за 5 місяців і будеться принимати нових членів до У. Н. Союза без вступного, а до товариства після ухвали. Проситься кождого члена явитись і привести зі собою хоть одного нового кандидата. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — Н. Моссора, предс.; А. Нагребецький, секр.

А. Чехов.

## РОЗМОВА ЛЮДИНИ З СОБАКОЮ.

Була місячна морозна ніч. Олекса Іванович Романсов збив з рукава зеленого чортика, обережно відчинив фіртку й вийшов у подвіря.

— Людина є прах, омана, попіл, — фільософував він, обходячи мопійну яму і балансуючи. — Павло Миколаєвич — губернатор, але й він попіл. Велич його — лише мрія, дим... Дмухнути раз — і нема її!

— Р-р-р-р... — долетіло до вух фільозофа.

Романсов глянув на бік і за пару кроків від себе побачив величезного чорного пса з породи степових вівчарок завбільшки з доброго вовка. Він сидів коло сторожевої будки і побрязкував ланцюхом.

Романсов подивився на пса, подумав і виявив на свойому обличчі здивовання. Потім знизав плечима, похитав головою і сумно всміхнувся.

— Р-р-р-р... — повторив пес.

— Н-не розумію! — розвів руками Романсов. — І ти... ти можеш гарчати на людину? Ґа? Скільки живу, вперше чую... Біг-ме... Та хиба тобі не відомо що людина — це вінець всесвіту? Ти подивись... Я підійду до тебе... От дивись... Людина я? Як ти гадаєш? Людина чи не людина? Ну!

— Р-р-р-р... Гав!

— Лапу дай! — сказав Романсов і простягнув руку. — Дай лапу! Ви не даєте лапи? Не хочете дати? І не треба. Так і занотуємо. А покіль що дозвольте вас по морді... Я з любови...

— Гав! Гав! Рррр... гав! Ав-ав!

— А-а-а... ти кусатися? Дуже добре, гаразд. Так і запамятаємо собі. Значиться, ти плюєш на те, що людина є вінець всесвіту... цар над звірями?... Значиться, з цього виходить, що і Павла Миколаєвича ти вкусити можеш? Так? Перед Павлом Миколаєвичем всі плазом повзають, а тобі — що він, що инший предмет — одинаковісенько?

Чи так я тебе розумію? А-а... Виходить, що ти соціяліст? Чекайно, відповідай мені... Ти соціяліст?

— Р-р-р-р... гав! гав!

— Чекай, не кусайся!... Про що це я?... Ага, відносно попелу. Дмухнути — і нема його! Пфф... А пощо живеме, спитати б? Родимося в муках матері їмо, пємо, науки студіюємо, вмираємо... а для чого все це? Попіл! Нічого не варта людина! Ти от собака і нічого не розумієш, а наколи б ти міг... залізти в душу! Наколи б ти міг в психольогію вглибитися!

Романсов покрутив головою і плюнув.

— Бруд... Тобі здається, що я, Романсов, державний урядник... цар природи... Помиляєшся! Я — дармоїд, облудник, хабарник! Я — гад!

Олекса Іванович стукнув себе кулаком в груди і заплакав.

— Підбурювач, нашептувач. Ти думаєш, що Єгорка Конюшкина не через мене прогнали? Ґа? А хто, дозвольте вас запитати, комітетські двісті замотав та на Сургучова звалив? Може не я? Гад, фарисей... Юда! Підлизувач, хапун... підлота!

Романсов витер рукавом сльози і заридав.

— Кусай! Їж! Ніхто з роду мені путнього слова не сказав! Усі тільки в душі за підлого вважають, а в очі, крім похвал та усмішок — ані-ні! Хоч би раз хто в пику затопив та похвалив! Їж, псе! Кусай! Ррви анахтему! Жери зрадника.

Романсов хитнувся і впав на пса.

— Так, власне так! Рви мордалізацію! Не шкода! Хоч болить, не жалуй. На — і руку гризи. Ага! кров тече! Так тобі й треба, бісовий душі! Так! Мерсі, Жучку... чи як тебе? Мерсі... Шматуй і футро. Все одно хабра... Продав ближнього і купив за ті гроші футро... І кашкета зі значком також... Однак, про що це я?... Час іти.. Бувай здоровий, песику... шельмочко...

— Р-р-р-р...

Романсов погладив пса і, давши йому спроможність ще раз вкусити себе за литку, запнувся полою футра і, похитуючись, поплентався до своїх дверей...

Прокинувшись другого дня в полудне, Романсов побачив щось незвичайне. Голова, руки і ноги його були обвязані, а коло ліжка стояла заплакана жінка і заклопотаний лікар.

Перекл. з російськ.
О—д.



## З ЖИТТЯ ЕСКІМОСІВ

Норвежський подорожник Хрістян Леден видав спомини з своєї подорожі по Ґренляндії, з життя тамошніх Ескімосів.

Ескімос Напзабок давав пир із танцями й музикою. Автор запросив на цей пир старий „заклина" Мазайцяк. Зійшлося дуже богато Ескімосів. Із білих був лише автор і кількох його товаришів.

Ескімос ділиться з приятелями радо всім, що має. Навіть мясом, яке тут рідкість. Мясо в північній Ґренляндії переховують довго, аж прибере специяльний запах і смак. Милий для Ескімосів. Отже закопують мясо морського пса під каменем. І так держать це мясо від літа до літа, коли підчас довгої зими не приневолить їх голод видобути його з під каменя. На таке мясо морського пса — що лежала вже рік під каменем — запросили й автора.

Чоловіки сиділи з надвору біля шатра. Були зодягнуті в кожухи синіх лисів і полярних ведмедів. У кожнього в руці був „пілявт" або ніж до мяса. Краяли мясо на шматки, шарпали його, своїми сильними гарними зубами. Їли сире мясо. Були для себе дуже ввічливі, один одному підсував найгарніщи кусейнь. Коли господар запримітив автора, вибрав великий кусень і осміхаючись ввічливо подав зі словами: „Гадаю, буде смакувати вам".

„Я подякував, узяв мясо, але сів трохи на боці, щоби цю огидливу страву кинути собакам. Пси підходили так близько як лише могли. Та ба, мій ввічливий господар уявив собі що я такий щасливий як ніколи. Глядів пильно на мене, не спускав з мене ока. Коли ж побачив, що я не спішуся з їдженням, сказав добродушно: „Правда, воно так гарно пахне, що то бувби великий гріх зісти його. Та ви всетаки впустіть його до свого жолудка, для нюхання я дам вам инший кусень!".

Та запах мяса був доволі неприємний, не треба вже було мені пробувати його, смакувати. Я не ждав на цей другий кусень, я пішов мерщій до шатра. Тут обідали жінки. Виявляли дійсно сильний апетит. Ці люде, що так привикли до посту, — вміють, коли найдеться для цього нагода, зісти якнайбільше. Їдять на камінних тарілках. Їдять ці части мяса, які білий чоловік ледви чи зважився би зісти. Жінка господаря Загва їла з цинової тарілки. На тарілці вирізане „Ґйоа" ймення одного з членів Амундзенової експедиції. Це подарок від нього.

Після обіду покидали білі кости собакам і ціле товариство зібралося до танцю в шатрі. По середині оставили вільний простір. Тут „заклинач" давав представлення. Мазайцяк, найстарший і найбільше поважаний чоловік у цілім таборі, це щось як духовник, й медицинлен, або по їхньому „ангакок". Танцював і співав. Мельодію скомпонував собі передтим, а слова імпровізував підчас танцю. Инший „заклинач" Айорзалік станув против нього. В руці держав кусень дерева, одним кінцем устромивши його між зуби. Преспокійно й неповорушно глядів у лице старому „заклиначеви", наче хотів загіпнотизувати. Нараз Мазайцяк почав співати й танцювати, прижмурив очі і похитувався сюди й туди горішньою частю тіла. Щойно зачав приспів, почала співати й його жінка, а небаром співали вже й всі инші жінки, спочатку тихо, потім, усе пристрастніще відповідно до танцю, що аж доходив до скавуління.

Коли пісня скінчилася Айорзалік приклав цей сам кусень дерева танцюристови до носа і рівночасно скрикнув кілька разів проймаючо. Цебто так пробудив його з загіпнотизовання. Танцюрист помало прийшов до себе, скинув кожух але співав дальше. На грудях його видно було загоєні рани, сліди боротьби з полярними ведмедями. Тепер виступило кілька молодих Ескімосів з імпровізованими жартами викликали загальну веселість. А старий сів на камени й бив себе сам крилом меви і нібито сам не знав про те. Другий ангакок схопив барабан і декламував пастирі релігійні вірші, які навчився від своїх попередників. Деклямацію переплітав співами, а супровожав танцями. Ніжним голосом оспівував терпіння Ескімосів, довгу підбігунову ніч.

Музика це посередничка Ескімосів у релігійних обрядах. Ескімоси почуваються безсильними проти грізної природи і вірять, що лише надприродна сила може вратувати їх від загрожуючої небезпеки. Тому відкликаються до духів, просять у їх поради й розради. При помочі музики можуть наблизитися до світа духів, до жерела, що додає їм одушевлення, як і для инших примітивних народів, так і для Ескімосів музика є свого рода релігійним лікарством. Тому почитають музику, плекають її на свій питомий спосіб.

Танці і співи скінчилися пізно в ночі. Ми через гори пустилися назад до наших шатер. Відпроваджували нас Напсангок, Мазайцяк і ще кількох Ескімосів. Чарівна біла літня ніч. Здалека чути стогін, наче нарікання ледів і ломіт ледняків. Час до часу тріскає ледяна гора або перевернулася й розбивалася на дрібні кусні; ґрюкіт, що повстав при цьому, пригадував артилерійську пальбу. Кілька малих птахів, літних гостей летить понад ковер із моху перетканий полярними цвітами. І москіти переслідували нас, одинока язва арктичної ночі. Ескімоси мали віяльця з піря морських мев і проганяли цих кровопійців. Але й ножі зі собою, бо в цій дикій околиці ніколи не знаєш, де й коли попадеш на ведмедя.

Коли ми так ішли, Ескімоси раді були дізнатися дещо від нас. Питалися, які наші погляди про вічність, про життя. Я відповів їм, що наші люде також як Ескімоси брехню і крадіж уважають гріхом. Це Ескімосам сподобалося вельми. Але не забули спитатися чи білі люде не стараються, щоби ніколи не грішити?

Я зясував їм у головному науку Христову. Ескімоси вважали пильно й порівнували зі своєю. Коли я говорив про любов ближнього і про обовязок помагати другому в біді, відповіли, що **в Ескімосів це щось зовсім самозрозуміле, щоби сильніщий помагав слабшому.** (Як що до цього вище стоять морально Ескімоси від Заходу — головнож від сильних міра цего!). **Ніхто з Ескімосів не хотів би жити й уплювати в добрі й достатках і дивитися, що другий не має рівночасно взяти що до уст.** Дуже схожа є мораль релігії Ескімосів із християнською. Самособою є й великі ріжниці між обома релігіями.

Старий ангокок Мазайцяк говорив мені: „Ви білі вірите, що великий, добрий дух це мущина, — наша віра каже, що то жінка. Цей дух живе в серці землі, там гарно, тепло. До нього приходять душі померших. Хто за життя не є такий добрий, як повинен бути, мусить іти у горішні области. Але там у горі — і при цьому старий Ескімос вказав на небо — е дуже зимно. Ніхто з нас не бажав би там дістатися".

Коли я відповів Ескімосови, що білі якраз противно вірять: ждуть нагороди за добрі вчинки у небі, а в теплому нутрі землі жде кара за злі вчинки — там пекло, — похитав старий головою й сказав:

— Білі також можуть часом помилятися. Кожен розумний Ескімос зрозуміє, що він у цьому життю доволі натерпівся холоду, отже добрий дух не може його краще нагородити за добрі вчинки, як теплом на тамтому світі.

З цими словами перервав Мазайцяк дискусію й завважав що хоче йти на лови морських псів. Ми попрощалися словом: „Таґваботіт" — по нашому „Прощавайте! — Бувайте здорові!"

Ескімоси приготовляли для ловів свої коаки (малі, потягнені шкірою човна), кликали до нас скліпаючи: „Ілиукгсорлювутіт" або по нашому: „Ви похожі на чоловіка!"

Ескімоси вірять, що вони одинокі справжні люде. Білі, Індіняе й инші раси, це лише півлюде: „таґван".